

Kommunerevisoren nr. 1/2018 | Norges Kommunerevisorforbund (NKRF)

*Nyhetsredaktør Ole
Petter Pedersen,
Kommunal Rapport*

For ett år siden i denne [spalten](#) stilte jeg spørsmålet «tar dere godt nok vare på varslerne»? Ikke støt dem ut, omplasser dem, mobb dem eller mistenkeliggjør dem – verken ansikt til ansikt eller bak ryggen deres, skrev jeg den gang.

Spørsmålet er fortsatt gyldig. I Kommunal Rapport har vi i år opplevelsen av at vi har skrevet mer enn før om varslere som får en trøkk av kommunen som organisasjon, og ennå er det flere saker vi knapt har berørt.

Hovedtrekkene i de ulike sakene er veldig tydelige – det er en enorm belastning å være varslere. For mesteparten av det som skjer i neste omgang, handler som regel ikke om å rette opp den feilen som varselet gjelder. Det handler i veldig stor grad om hvordan varsleren plutselig behandles annerledes enn før.

Noen steder ender det med formell irettesettelse. Andre steder er det den mer diffuse, vanskelig dokumenterbare utfrysingen som finner sted.

Dette henger godt sammen med hvordan ganske omfattende undersøkelser dokumenterer hvordan mange saker ikke blir varslet om, fordi de som sitter på kunnskap om de kritikkverdige forholdene, frykter represalier.

Gang etter gang ser vi at denne frykten er reell. For min del har jeg ennå til gode å komme over et tilfelle der en varslere blir omfavnet og anerkjent av toppledelsen – det vil si rådmannens ledergruppe og kommunestyret, og hjertelig og oppriktig blir takket fordi vedkommende varslet.

I [forvaltningsrevisjonsregisteret](#) som NKRF vedlikeholder, og som er en fantastisk oversikt over det jevne, viktige revisjonsarbeidet som gjøres rundt om i Kommune-Norge, ligger det i skrivende stund 87 forvaltningsrevisjoner fra 2017.

To kommuner – av 426 – ligger inne med en forvaltningsrevisjon om varslingsordningen. Både Telemark kommunerevisjon og Østfold kommunerevisjon har hatt oppdrag for henholdsvis Skien og Moss.

Funnene i Skien var til dels positive: «Kommunen har flere tiltak for å sikre en kultur for varsling. Våre undersøkelser viser at dette arbeidet kan forsterkes, slik at enda flere opplever at det er greit å komme med kritiske ytringer internt og kunnskapen om varsling økes blant de ansatte», er en av konklusjonene. Om gjengjeldelse heter det blant annet at «på oppvekst har en avdekket ett tilfelle der det kan ha fått negative følger for ansatte som sa ifra».

Men når ansatte blir spurt, viser det seg at virkeligheten på langt nær er like bra. Bare drøyt halvparten av de ansatte i administrasjonen gir for eksempel karakteren 5 eller 6 på hvorvidt det er greit å melde fra om kritikkverdige forhold.

Når nesten halvparten av de som jobber i den sentrale staben ikke er sikre på at det er greit å melde fra, er det noe galt med kulturen.

Gode ledere må dyrke de som sier tydelig fra. Når nesten halvparten av de som jobber i den sentrale staben ikke er sikre på at det er greit å melde fra, er det noe galt med kulturen.

Konklusjonene i Moss er også klare: «Utfordringene skyldes blant annet at flere ansatte har opplevd eller frykter å oppleve negative reaksjoner fra nærmeste leder ved å melde fra om kritikkverdige forhold. Samtidig fremstår det som om det forekommer kritikkverdige forhold som ikke blir varslet om, og at varslinger som blir meldt ikke rapporteres videre. Slik vi vurderer funnene er det en risiko for at rådmannsnivå mangler sentral styringsinformasjon».

Det positive i disse to kommunene er at forholdene for varslerne faktisk blir undersøkt. Det er først når fakta er på bordet, at det er mulig å føre en god diskusjon om veien videre. Hvordan sikre at alle ansatte er trygge på at det er greit å varsle? Hvordan rekruttere ledere som imøtekommer kritikk og varsler med honnør og handling, framfor kritikk tilbake?

Det er altså dessverre ikke slik at vi kan avslutte diskusjonen om hvordan Kommune-Norge håndterer varslerne.

For hvor kritisk er det ikke for rådmannen, at vesentlig informasjon ikke kommer fram av frykt for reaksjonene? Dessverre tror jeg mange kommunale ledere er altfor opptatt av den teoretiske problemstillingen: «Hva om varselet ikke er reelt?» Da er det bare å konkludere – i åpenhet og overfor alle involverte – hvorfor konklusjonen er som den er. Kan hende var et slikt varsel basert på en misforståelse, eller det var et forsøk på å forkle en faglig uenighet som en varslings sak.

Det er altså dessverre ikke slik at vi kan avslutte diskusjonen om hvordan Kommune-Norge håndterer varslerne. Dermed gjelder mitt ønske om nyttårsforsett for kommunen fortsatt: Ta godt vare på varslerne! Og til kommunerevisjonen: Sjekk om det faktisk er slik at det oppleves som trygt å varsle.

Kommunerevisoren nr. 1/2018 - 73. årg.